
تأملی در وضعیت امروز: بلوغ و دگرذیسی تأثر ایران

■ مهرداد رایانی مخصوص

تاریخ دریافت مقاله ۱۳۹۴/۰۴/۰۶ | تاریخ پذیرش نهایی ۱۳۹۴/۰۶/۲۵

تأملی در وضعیت امروز: بلوغ و دگر‌دیی تأثیر ایران

مهرداد رایانی مخصوص دکترای تأثیر از دانشگاه منچستر انگلستان، استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

چکیده

وضعیت تئاتر ایران بر اساس اتفاقات جاری و شرایط معاصر به لحاظ نوع هدایت، برنامه‌ریزی و مکانیسم حاکم بر تولید تئاتر در حال دگردیی و تحول است. این مقاله بر اساس یافته‌های میدانی و نگاهی آماری^۱ به اجراها و سیستم مدیریت تئاتر ایران نگاشته و تنظیم شده است. سوال اصلی در این مقاله این است که "چگونه و به چه دلیل تئاتر ایران به لحاظ سیستم مدیریتی و تولید اجرا در حال دگرگونی و حرکت به سمت "تئاتر خصوصی" است و چه مواردی در این تغییر موثر هستند؟" بی‌تردید در این بررسی به شماری از دلایل و ابعاد تغییر و تحول، اشاره و گسترده‌گی این حرکت، تبیین و هم‌چنین تحلیلی مبنی بر راهی که پیش روی هنرمندان و جریان جاری تئاتر ایران است، ارایه خواهد شد.

واژگان کلیدی: تئاتر ایران، تئاتر خصوصی نوین در ایران، تئاتر خصوصی آغازین در ایران، اقتصاد تئاتر ایران

مقدمه

سال‌های بسیار طولانی به دلیل تعداد اندک هنرمندان علاقه‌مند برای تولید تئاتر و نیز تعداد کم تماشاگران علاقه‌مند برای دیدن تئاتر، دولت خود را موظف دانست تا با برنامه‌ریزی و هدایت، هم هنرمندان و هم تماشاگران را به سمت تئاتر جذب کرده و حیات این هنر را تضمین کند؛ بنابراین دولت خود را موظف دید تا برای تئاتر (تولید و جذب تماشاگر) هزینه کند و یارانه بدهد و چنین شد که همواره برنامه‌ریزی و مدیریت این هنر (تئاتر) در ایران منحصر به دولت شد. این موضوع هم قبل از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ و هم بعد از آن دیده می‌شود.^۱ بعد از وقوع انقلاب اسلامی، علاوه بر این که اداره کل هنرهای نمایشی^۲ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران^۳ از سوی دولت، متولی اصلی هدایت و برنامه‌ریزی تئاتر قلمداد شد، دیگر مراکز دولتی و حاکمیتی نیز برای احیای تئاتر و نیز پیشبرد اهداف محتوایی‌شان در تئاتر سرمایه‌گذاری کردند. حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی، بنیاد شهید، وزارت آموزش و پرورش، نیروهای مسلح، سازمان بهزیستی، سازمان زندان‌های کشور و... از جمله این مراکز هستند که در حوزه‌ی تئاتر و در قالب برگزاری جشنواره، چاپ کتاب‌های مرتبط با نمایشنامه و یا مباحث تئوریک آن، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، اجراهای عمومی و... سرمایه‌گذاری کرده و می‌کنند؛ البته تمرکز بیشتر این مراکز، معطوف به برگزاری "جشنواره‌های موضوعی" بوده و هست و بیشتر نمایش‌هایی را مورد حمایت قرار داده و می‌دهند که به لحاظ محتوایی، تامین‌کننده‌ی اهداف‌شان باشد. رفته‌رفته با افزایش تعداد هنرمندان و تماشاگران تئاتر و هم‌چنین افزایش درآمدهای حاصل از فروش بلیت، حجم حمایت‌های مادی دولت از هنر تئاتر کاسته شد و آهسته‌آهسته "تئاتر خصوصی نوین" ظهور و بروز پیدا کرد و مولفه‌های خود را شناخت.

حرکت به سمت تئاتر خصوصی نوین

"تئاتر خصوصی" در ایران را می‌توان در دو فصل "آغازین" و "نوین" طبقه‌بندی کرد. "تئاتر خصوصی آغازین" در ایران سابقه‌ی دیرینه دارد و بیشتر با تئاتر تجاری (لاله‌زاری) پیوند می‌خورد و در مقاطع تاریخی گوناگون، اوج و فرودهای بسیاری را تجربه کرده است. لازم‌به‌ذکر است که "تئاتر خصوصی آغازین" به‌طور خاص در تهران (پایتخت) دیده می‌شد و نه در دیگر شهرهای ایران و شمار این تالارها در زمان‌های مختلف و در طول ۱۲۰ سال اخیر، مابین ۵ تا ۱۰ تالار متغیر بوده است.^۴

تئاتر خصوصی آغازین توانایی کافی نداشت تا در شهرستان‌ها شکل بگیرد؛ زیرا نه هنرمندان کافی داشت تا اجراهای بسامان و مستمری را فراهم آورند و نه تعداد کافی از علاقه‌مندانی که حاضر به خرید بلیت باشند در آن دیده می‌شد؛ بنابراین تئاتر خصوصی آغازین تنها در تهران شکل گرفت

و قوام پیدا کرد و بیشتر متاثر از فضای تجاری بود و بیشتر در ژانر کمدی آماده و عرضه می‌شد. هم‌چنین باید متذکر شد که تئاتر روشنفکری و فرهیخته در این نوع تالارها جایگاهی نداشت و به روی صحنه نمی‌رفت. این روند با گذشت زمان تغییر پیدا کرد و هم‌اکنون تئاتر خصوصی نوین در تالارهای نمایشی، آثار گوناگونی را در دو بخش تجاری و روشنفکرانه عرضه می‌کند. این آثار در گونه‌های مختلف بزرگسال، کودک و نوجوان، عروسکی، خیابانی و... جاری و ساری است. نکته‌ی قابل توجه این است که گردانندگان اصلی تئاتر خصوصی نوین جوانان هستند؛ جوانانی که هم علاقه دارند تا در سطح عموم مطرح شوند و هم به لحاظ شغل و درآمدزایی به جایگاه ویژه‌ای دست یابند.

تئاتر ایران از حدود ۲۰ سال پیش تاکنون بیشتر به سمت جوان‌گرایی حرکت کرده است. موضوع جوان‌گرایی در تئاتر ایران دو دلیل عمده دارد: نخست آنکه همواره تئاتر ایران مورد حمایت حداکثری دولت بود؛ یعنی دولت خود را موظف می‌دانست تا تمام هزینه‌های تولید نمایش‌ها (دکور، لباس، دستمزدهای هنرمندان، تالار و...) را برآورده و تامین کند و از این‌رو جذب نسل جوان کم‌توقع در قیاس با نسل پیشکسوت و یا نسل میانی که توقعات بیشتری داشتند، بسیار راحت‌تر بوده است. دلیل دوم به این موضوع بازمی‌گردد که ورود به عرصه‌ی تئاتر برای نسل نوپا در قیاس با سایر اشکال هنرهای نمایشی؛ هم‌چون سینما و... راحت‌تر است و علاقه‌مندان، می‌توانند با سرعت بیشتری خود و میل و علاقه‌شان را نزدیک به تحقق بیابند. هم‌چنین جوان‌ترها برای بروز استعداد و توانایی‌های خود، نه تنها حاضر هستند که دستمزدی دریافت نکنند، بلکه در برخی موارد هزینه‌های کار خود را هم تامین می‌کنند و می‌پردازند و از این‌روست که بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند. پیامد این توجه، افزایش تقاضای تولید و اجرای نمایش، توسط این قشر است و در نتیجه، افزایش شمار تالارهای نمایشی در سراسر ایران (و نه فقط در پایتخت). این فرایند در نهایت به شکل یافتن وضعیت تئاتر خصوصی نوین و افزایش تالارها و جوش و خروش بیشتر در تهران و سایر شهرهای ایران ختم شده است. صرف‌نظر از کمبودها و نقصان‌هایی که در تئاتر خصوصی نوین به چشم می‌آید و به درمان و مراقبت‌های ویژه توسط بخش دولتی نیازمند است، خواسته و ناخواسته حرکت به سمت احیای خصوصی شدن فعالیت‌های تئاتر شکل گرفته و همگان و از جمله، دولت و مسئولان تئاتر ایران برای گسترش و نیز ورود تئاتر به مرحله‌ای جدید، حرکت به سمت تئاتر خصوصی نوین را در دستور کار خود قرار داده‌اند.

تئاتر ایران از حدود ۸ سال قبل بر اساس تاکید بر اصل ۴۴ قانون اساسی ایران، سمت‌وسویی دیگر پیدا کرده است. بر اساس این اصل، تمام تشکیلات دولتی در عرصه‌های گوناگون صنعتی، کشاورزی، اقتصادی، فرهنگی، هنری و... ملزم به توجه و شکل دادن "خصوصی‌سازی" هستند؛

بنابراین توسعه‌ی بخشی خصوصی به‌عنوان یک دستور و کار ویژه برای گردش اقتصادی بهتر، پویا و غیروابسته به دولت، وارد مرحله‌ی جدیدی شده است. اداره‌کل هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران به‌عنوان مهم‌ترین و اصلی‌ترین مرکز در امر تولید و پشتیبانی اجراهای تئاتر و نیز به‌عنوان نهادی که صدور مجوز هرگونه فعالیت اجرایی تئاتر (احداث و راه‌اندازی تالارهای نمایش مطابق با اصول علمی و فنی، برگزاری هرگونه جشنواره‌ی داخلی و یا بین‌المللی و...) در اختیارش است، رویکرد اصلی خود را از چند سال گذشته تاکنون بر شکل و سامان دادن اصل ۴۴ (خصوصی‌سازی) قانون اساسی در تئاتر ایران قرار داده است. برگزاری سمینار "تئاتر خصوصی" تأیید کننده‌ی موضع رسمی دولت وقت، درباره‌ی "تئاتر خصوصی" است. پیش‌ازاین بیشتر اجراها و هر نوع حرکت تئاتری در ایران (نشر کتاب، کارگاه‌های آموزشی، اجراهای عمومی و...) توسط اداره‌کل هنرهای نمایشی در ایران و یا سایر مراکزی که از بودجه‌های دولتی تئاتر بهره‌مند بودند، پشتیبانی مادی می‌شد. هم‌اینک نیز این نوع پشتیبانی‌ها ازسوی این مراکز و نهادها تحقق پیدا می‌کند؛ اما نکته‌ی مهم این است که مقدار حمایت‌ها و نوع آن کمتر شده است. شاید یکی از مهم‌ترین دلایل در کم شدن حمایت‌های مادی توسط نهادها و مراکز دولتی تئاتر به فشارهایی که تحریم‌های اروپا و امریکا برای ایران به ارمغان آورد، بازگردد.^۷ تأثیر تحریم‌های اقتصادی علیه ایران، موجب شد تا حمایت‌های مادی دولت از گروه‌های نمایشی کم شود و در حداقل ممکن قرار گیرد و نتیجه این شد که هنرمندان تئاتر نیز برای ازبین بردن مشکلات اقتصادی تولید و یافتن راه‌کار مناسب برای دستمزدهایشان به سمت ایجاد تئاترهای خصوصی نوین گرایش پیدا کردند؛ چیزی که وقوعش در شرایط عادی، چندین دهه به طول می‌انجامید. این میل و علاقه تا جایی پیش رفت که بالغ بر ۱۵۰ تالار نمایشی در سطح تهران (پایتخت ایران) در سال ۱۳۹۴ (۲۰۱۵ و ۲۰۱۶) فعال بوده و اجرای تئاتر داشته‌اند. البته باید متذکر شد که ۱۵۰ تالار ذکرشده در تهران، هر شب فعال نیست و به‌طور حقیقی تعداد ۱۰۰ تالار هر شب به اجرای تئاتر اختصاص دارد و یک‌سوم از این تالارها، متعلق به بخش دولتی است و باقی به بخش خصوصی تعلق دارند و در تئاتر خصوصی نوین سامان یافته‌اند. دیگر نکته‌ی مهم که در بیشتر تالارهای دولتی و خصوصی و در ۴ ساله‌ی اخیر پدید آمده، حرکت به‌سمت درآمدزایی و توجه به گیشه و فروش بلیت است. بیشتر گروه‌های تئاتری با ۸۰٪ از درآمد حاصل از فروش بلیت‌ها ارتزاق می‌کنند و ۲۰٪ از درآمد حاصل از فروش بلیت‌ها را نیز به تالار محل اجرایشان می‌دهند. فرمول ۸۰٪ و ۲۰٪ از درآمد حاصل از فروش بلیت نمایش، روند و شکل رایج تئاترهای دولتی و خصوصی کنونی است و در ۴ سال و به‌ویژه ۲ سال اخیر، شهرهای ایران نیز به همین سمت حرکت کرده‌اند و شاید مهم‌ترین مشخصه‌ی اقتصادی تئاتر خصوصی نوین همین فرمول است و بیشتر تالارهای نمایشی نیز که به دولت و مراکز دولتی وابسته

هستند، خود را مقید به این تقسیم‌بندی می‌دانند و به این سمت گرایش پیدا کرده‌اند؛ البته دولت برای برخی از اجراها و انعکاس محتواهای مدنظر، یارانه می‌پردازد؛ ولی درصد این حمایت مادی، متفاوت و متناسب با سطح کارگردانان (حرفه‌ای، نیمه حرفه‌ای و...) و نوع تولید (حجم و درصد دکور، لباس، امکانات و...) است و گاه نیز مدیران تالارهای دولتی با حذف سهم ۲۰٪ تالار، گروه را در تامین هزینه‌ها کمک می‌کنند. این وضعیت هم‌اکنون در تالارهای نمایشی شهرهای ایران نیز متداول شده است.

بر اساس آنچه ذکر شد در تئاترهای دولتی و نیز خصوصی ایران در سال ۱۳۹۳ (۲۰۱۴ و ۲۰۱۵) تعداد ۵۰۷۶۲ نمایش به روی صحنه رفت و در مجموع ۳۰۵۲۶۰۳۷۰ نفر تماشاگر به تماشای این نمایش‌ها نشستند. هم‌چنین این آمار برای ۹ ماهه‌ی اول سال ۱۳۹۴ (۲۰۱۵) حدوداً ۴۰۴۰۱ نمایش و ۲۰۷۸۱۰۵۹۱ نفر تماشاگر گزارش شده است. نکته‌ی مهم و قابل توجه سهم تئاتر خصوصی نوین در قیاس با بخش دولتی است. این آمار به شکل تفکیکی برای نمایش‌های اجراشده در تهران (پایتخت) به شرح زیر در جدول‌های ۱ و ۲ آمده است و می‌تواند برای تحلیل و ارزیابی تنوع و نوع آثار ارایه شده مفید باشد:

جدول شماره ۱: تعداد اجراهای سال ۱۳۹۳ در تهران

ردیف	نوع نمایش	تعداد
۱	حرفه‌ای	۴۴۷
۲	کودک	۱۲۱
۳	آزاد	۹۹
۴	متفرقه	۱۳
۵	سرگرمی	۱۱۵
جمع کل: ۷۹۵		

جدول شماره ۲: تعداد اجراهای سال ۱۳۹۴ در تهران (۹ ماهه‌ی اول سال)^۱

ردیف	نوع نمایش	تعداد
۱	حرفه‌ای	۴۳۹
۲	کودک	۱۳۵
۳	آزاد	۳۰۴
۴	متفرقه	۷۰
۵	سرگرمی	۱۷۲
جمع کل: ۱۱۲۰		

صرف‌نظر از آمارهای ارایه‌شده در بالا و مصادیق ارایه‌شده در دو جدول مربوط به اجرای نمایش‌ها در تهران (پایتخت) با بررسی تعداد ورودی‌های دانشجویانِ تأثیر برای ادامه‌ی تحصیل و ارتقای سطح دانش و آموخته‌های خود در سیستم دانشگاهی، می‌توان به درصدِ علاقه‌مندی جوانان به تأثیر دست پیدا کرد. این میل و تعدد، یکی دیگر از دلایلی است که اثبات می‌کند تأثیر ایران به سمتِ تأثیر خصوصی نوین در حرکت است؛ زیرا بخش دولتی نه به لحاظ مالی و نه به لحاظ سخت‌افزاری جوابگوی نیازهای جوانانِ علاقه‌مند برای تحصیلات دانشگاهی و سپس فراهم کردن تالارهای نمایشی نبوده و نخواهد بود.

آموزش دانشگاهی تأثیر در ایران به سه شکل تبیین شده است: ۱. دولتی (دو دانشگاه هنر و تهران) ۲. نیمه دولتی - خصوصی (دانشگاه آزاداسلامی با شعبه‌های مختلفش) ۳. خصوصی (با نام علمی کاربردی)

دانشگاه‌های ردیف ۱ (تهران^۹، تربیت مدرس^{۱۰} و هنر^{۱۱}) به‌طورکامل به‌لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری از بودجه‌ی دولتی بهره می‌برند و دانشجویان مشغول به تحصیل در این دانشگاه‌ها از مزایای آموزش رایگان استفاده می‌کنند؛ اما دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های ردیف ۲ و ۳ تمام هزینه‌های تحصیل خود را می‌پردازند. دانشگاه آزاداسلامی^{۱۲} ایران، ۳۳ سال پیش به دلیل کافی نبودن ظرفیت‌های مالی و سخت‌افزاری بخش دولتی راه‌اندازی شد و هم‌اینک با شعبه‌هایش در شهرهای تهران، تنکابن، بوشهر، اصفهان، زرنده و... بیشترین دانشجوی تأثیر را جذب تحصیل کرده است. دانشگاه آزاد در دهه‌ی اول فعالیت‌های خود از حمایت‌های اولیه‌ی دولت در شکل‌گیری استفاده کرد؛ اما امروزه به شکل مستقل و وابسته به درآمدهای حاصل از شهریه‌های دانشجویان

به کار خود مشغول است. دانشگاه‌های علمی کاربردی؛ هم‌چون نبی اکرم، هنر و ... خصوصی و به دور از حمایت‌های اولیه‌ی دولت شکل گرفتند. مجموع دانشگاه‌های ذکر شده در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا پذیرای دانشجویان علاقه‌مند تئاتر هستند و ظرف مدت ۱۰ سال و به‌ویژه ۵ ساله‌ی اخیر، تعداد متقاضیان تحصیل در دانشگاه‌ها افزایش روزافزون داشته و رفته‌رفته دانشگاه‌ها نیز ظرفیت و تعداد گرایش‌های خود را افزایش داده‌اند. دوره‌ی دکترای تئاتر به‌عنوان مثال از حدود ۴ سال قبل در دانشگاه تهران با عنوان "مطالعات و پژوهش در تئاتر" آغاز و به‌طور متوسط سالیانه ۵ تا ۷ دانشجو را جذب می‌کند و دانشگاه‌های هنر و آزاد نیز در حال برنامه‌ریزی و راه‌اندازی این دوره هستند. نگاهی به جدول شماره‌ی ۳ (دربرگیرنده‌ی بخش عمده‌ی دانشگاه‌های فعال در زمینه‌ی آموزش تئاتر) نشان می‌دهد که درصد علاقه‌مندی و تعداد دانشجویان تئاتر در این دو سال چقدر بوده است. قابل ذکر است که این دانشجویان، اغلب نسل جوان و نوپایی هستند که به بدنه‌ی اصلی تئاتر ایران افزوده می‌شوند و همواره برای آرایه‌ی نمایش‌هایشان به دنبال تالارهای نمایشی هستند؛ تالارهایی که امروزه فقط در اختیار دولت بوده و روزبه‌روز به دلیل درخواست همین جوانان، روبه‌افزایش هستند. بی‌تردید در این مقطع زمانی، نیاز است تا سندی‌کایی در این راستا شکل یابد و میزان و مقدار عرضه و تقاضای موجود در بدنه‌ی تئاتر و نیز اقتصاد آن را سامان‌دهی کند. دولت در این میان می‌تواند به‌عنوان یک میانجی در اتصال بخش‌های خصوصی موثر واقع شود. شاید تنها جایی که هم‌اکنون دولت می‌تواند این همگرایی را به‌وجود آورد، جشنواره‌های تئاتری باشد؛ جشنواره‌هایی که محل مناسبی برای تعامل و طرح دیدگاه‌های صنفی و تبادل افکار و نیز معرفی نسل جوان هستند.

	دانشگاه تهران	تربیت مدرس	دانشگاه هنر	دانشگاه آزاد تهران مرکز	دانشگاه آزاد تنکابن	دانشگاه آزاد بوشهر	دانشگاه آزاد زرنج	سوره	جمع
کارشناسی/ ادبیات نمایشی	۲۲	-	۲۲	۱۲۰	۸۵	۵۲	۲۰	۴۰	۳۶۱
کارشناسی طراحی صحنه	۲۴	-	۲۵	۱۲۰	-	۴۸	-	۴۲	۲۵۹
کارشناسی کارگردانی	۱۶	-	۱۸	۱۲۰	۹۲	۶۶	-	۶۰	۳۸۰
کارشناسی بازیگری	۲۴	-	۱۸	۱۲۰	۸۵	۵۸	-	۶۶	۳۷۱

۵۸	۳۰	-	-	-	-	-	-	۲۸	کارشناسی نمایش عروسکی
۱۸۵	-	-	-	-	۱۲۵	۲۰	۲۰	۲۰	کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی
۱۵۰	-	-	-	-	۹۰	۲۰	۲۰	۲۰	کارشناسی ارشد کارگردانی
۲۰								۲۰	کارشناسی ارشد نمایش عروسکی
۶	-	-	-	-	-	-	-	۶	دکترای مطالعات تئاتر

جدول ۳: نسبت تعدادی از دانشگاه‌ها، فارغ‌التحصیلان تئاتر و گرایش‌های گوناگون در دو سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

جشنواره‌های تئاتر

شاید مهم‌ترین اتفاق، رویداد و حرکت تئاتری در ایران که بیشتر از هر اقدام تئاتری دیگر به چشم می‌آید، جشنواره‌های تئاتری است؛ جشنواره‌هایی که بیشتر با حضور جوانان پررنگ‌تر و پرشمارتر جلوه می‌یابند. این جشنواره‌های که سرفصل‌های گوناگون دارند، توسط دولت و یا نهادهایی که از بودجه‌ی دولتی استفاده می‌کنند، شکل می‌گیرند. بخش عمده‌ای از این جشنواره‌ها داخلی و بخشی دیگر بین‌المللی هستند و وسیله‌ای برای به نمایش گذاشتن توانمندی سرمایه‌های حرفه‌ای تئاتر ایران و معرفی نسل جوان، به عنوان مثال اداره کل هنرهای نمایشی، جشنواره‌های زیر را در سال جاری برگزار کرد و هرساله آن‌ها را در تقویم اجرایی خود دارد:

- پانزدهمین جشنواره‌ی بین‌المللی نمایش عروسکی تهران - مبارک، شهریور ماه ۱۳۹۳ (هردوسال یکبار)
- هفدهمین جشنواره‌ی بین‌المللی نمایش‌های آیینی - سنتی، شهریور ماه ۱۳۹۴ (هردوسال یکبار)
- دهمین جشنواره‌ی بین‌المللی تئاتر خیابانی مریوان - شهریور ماه ۱۳۹۴
- بیست و دومین جشنواره‌ی بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان همدان - مهر ماه ۱۳۹۴
- سی و چهارمین جشنواره‌ی بین‌المللی تئاتر فجر - بهمن ۱۳۹۴

همچنین جشنواره‌های متعدد داخلی دیگری نیز در سطح کشور به شکل سالانه برگزار می‌شوند که موضوعی و با هدف‌گذاری خاص پی‌گیری می‌شوند و می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- یازدهمین جشنواره‌ی سراسری تئاتر بسیج - دی‌ماه ۱۳۹۳
- بیست و چهارمین جشنواره‌ی تئاتر منطقه‌ای (سه جشنواره) و سراسری تئاتر سوره‌ی ماه - خرداد تا مهر ماه ۱۳۹۴

- دهمین جشنواره‌ی سراسری تئاتر رضوی - بجنورد - شهریور ماه ۱۳۹۴
- دهمین جشنواره‌ی سراسری تئاتر مقاومت - مهر و آذر ماه ۱۳۹۴
- هیجدهمین جشنواره‌ی بین‌المللی تئاتر دانشگاهی - اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
- جشنواره‌های استانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در ۳۱ استان ایران - تابستان ۱۳۹۴

نتیجه‌گیری

تمام آنچه به‌عنوانِ فعالیت‌های برجسته‌ی تئاتر ایران ذکر شد به‌علاوه‌ی فعالیت‌های مستمر و فراوانی که درباره‌ی نشر خصوصی، کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشِ تئاتر در بخش خصوصی، فعالیت‌های چشمگیر و بین‌المللی چندین گروه تئاتری ایران به شکلِ مستقل و... جملگی نشان می‌دهند که تئاتر ایران در حالِ تحول و تغییر در مکانیسمِ مدیریتی و هدایتی است. خارج شدنِ و اتمامِ تصدی‌گری دولت در پشتیبانی و تولید نمایش‌ها و همچنین تقویتِ نهادها و مراکزِ صنفی و بنگاه‌های تولید و عرضه‌ی تئاتر از مهم‌ترین نکات برجسته‌ی این توسعه است.

■ پی‌نوشت‌ها

- ۱- منظور گزارش‌های موجود در دفتر طرح و برنامه‌ی اداره‌کل هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران است.
- ۲- تقویم تاریخی ایران با تقویم میلادی متفاوت است. ۲۳ مارچ، آغاز سال جدید ایرانی محسوب و ۱۳۵۷ هجری شمسی مصادف است با ۱۹۷۹ میلادی.
- ۳- <http://theater.ir/en>
- ۴- <http://www.farhang.gov.ir/Default.aspx>
- ۵- البته چند "تئاتر خصوصی" در شهرهای ایران نیز شکل گرفت؛ اما جملگی به دلیل مشکلات مادی نتوانستند دوام بیاورند و به سرعت تعطیل شدند.
- ۶- رایانی مخصوص. مهرداد، تئاتر خصوصی (مجموعه‌ی مقالات سمینار تئاتر خصوصی در ایران)، نشر نمایش، شهریور ماه ۱۳۸۷ (دبیری این سمینار بر عهده‌ی نگارنده بود).
- ۷- صرف‌نظر از درستی و یا اشتباه بودن عملکرد و تصمیم قدرت‌های دنیا، سازمان ملل متحد تحریم‌ها و قطعنامه‌هایی را علیه ایران تصویب کرد که سایه‌ی سنگین آن حدود ۸ تا ۱۰ سال بر اقتصاد و تمام فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و... ایران دیده شده است.
- ۸- آمار ۳ ماهه‌ی پایانی سال ۱۳۹۴ هجری شمسی (۲۰۱۶ میلادی) هنوز در این پژوهش گنجانده نشده است.
- ۹- <http://ut.ac.ir/en>
- ۱۰- <http://www.modares.ac.ir/>
- ۱۱- <http://www.art.ac.ir/>
- ۱۲- <http://www.iau.ac.ir/>
- ۱۳- <http://www.artfest.ir/festivals/60>
- ۱۴- <http://iifut.ir/Home/home>